

Glasba

Koncert Frana Ondrička dne 27. oktobra tega leta v Ljubljani je podal umetniški užitek po mojstrski izvršitvi in tudi po vsebini. Riharda Straussa „sonata za violino in klavir“ v es-duru, op. 18., je vsekakor blesteča točka v programu koncertnega odra, skladba modernih teženj, pri tem prekipevajoča cvetoče melodike in izrazovita v pojmovanju muzikalne lepote. Josipa Slavika, nekdanjega češkega Paganinija, briljantnih virtuosnih težav prenasičeni in ž njimi zadivljajoči „koncert za violino“, pisan z vervo v italijanskem slogu, je ceniti kot točko historične vrednosti, le po mojstrih izvedljive bravure. In za tem še Frana Ondrička samega navdušeno pisana „češka rapsodija“ poleg manjših skladb, kot Bachov „Air“ — kdo bi ne bil vesel tolikih znamenitosti! Bil je pač večer, posvečen čisti umetnosti, večer zmagoslavja pravega umetnika, kakršnega hvalimo Ondrička, neoporekljivo prvega, vse druge vrstnike vendarle še nadkriljujočega glasbenika-virtuoza. Glas, ki ga izvablja svojim goslim, je kot čudesna, cvetja in sladkega sijaja polna pesem radosti in zdravja, brez sentimentalnosti, polna idealnega vzleta. Spremljevalec in tudi samostojno prav vrlo nastopajoč pianist mu je bil Josip Jamëra.

Dr. V. Foerster.

Upodablajoča umetnost

Prva slovenska umetniška razstava v Trstu in misli ob njej.

Živimo v dobi, v kateri stremi vsak posameznik in torej tudi vsak narod, da pokaže, kaj more. Vsakovrstne razstave, ki se vsepovsod prirejajo, pričajo, kako se narodi z narodi, države z državami, celo celine s celinami borijo za prvenstvo. Cudno bi vsekakor bilo, ako bi se tudi slovenski narod, dasi majhen in donedavna nevpoštevan, ne udeleževal te gotovo hvale in časti vredne tekme.

Z veseljem torej poudarjamo dejstvo, da umetniški klub „Sava“ z bistrim očesom motri in uvaža napredek na torišču upodablajočih umetnosti, in zlasti hvalimo, da je baš sedaj, in to celo na meji slovenskega življa priredil razstavo, ki svedoči, da je klub dobro premislil, kaj mu je razstaviti na tem kočljivem ozemlju. Da pa je bil tej odlični družbi umetnikov uspeh takorekoč zasiguran, o tem nismo dvomili po oceni, ki je bila priznana njih delom že na raznih znamenitih razstavah.

S takimi mislimi in s prijetnimi vtiski, ki so nam ostali v duši z imenitnih razstav, smo stopili v razstavne prostore v Trstu. Že ob prvem pogledu na razstavljene umotvore nas je prevzelo zadovoljstvo, kakor smo se bili nadejali.

Največ pozornosti sta vzbujala Grohar in Jama, ki sta umela množico zanimati s svojimi deli. Njijne slike odlikuje tista dovršenost, ki mora biti ž njo izdelan umetniški proizvod; mahoma te zamamijo in bolj in bolj ti mičejo ter raz-

grevajo fantazijo, ko jih natančneje gledaš. Kolorit, poln ubranosti in prosojnosti, dovršena tehnika in večinoma dobro izbrani motivi so nadaljnje vrline, ki dičijo proizvode teh dveh umetnikov.

Vredna druga sta jima Jakopič in Strnén. Njiju dela pa segajo, rekli bi, v svetove, ki se ne more do njih povzpeti splošno občinstvo. Zategadelj jim tudi ne ve primerne cene, zlasti ker večinoma kažejo samo barvne impresije, ki jim more razbrati ter videti pomen in misel le razumno oko. Jakopič poočituje v svojih proizvodih energijo, ki se svobodno, skoro brez ozira na motiv javlja v krasoti barv, Strnena pa, ki se nagiblje nasploh tudi k tej tendenci, je vendar v nekaterih slikah vobče lahko razumeti.

V vrsti Savanov nam je omeniti tudi Žmitka. Njegovim delom je poznati nemalo vtiske iz učne dobe, ki se jih pa skuša vedno bolj in bolj iznebiti. Sploh kažejo njegovi proizvodi nemiren temperament, ki se javlja v sestavi barv ter tudi v načinu slikanja. Hvaliti je harmonijo barv na njegovih ubranostnih slikah.

Roza Klein dostojno zaključuje kolo Savanov, kajti tudi ona si vrlo prizadeva, proizvajati slike po njih tendencah.

Izmed drugih razstavljalcev kaže Marin talent, ki zna podajati čarobnost v pokrajini. Slike njegove so dokaj ugajale spricho svoje miline. Dasi pa je umel iskati motivov, ki vplivajo že radi krajevne krasote prijetno na gledalca, vendar v nekaterih glavnih delih njegovih ni celotnosti in tudi kontrasti barv niso izravnani.

Šantlove slike so istotako vredne vse pozornosti. Začel je s preprostimi studijami in završil z borbo zapadajočega solnca, s somrakom — to je sijaj njegovega slikanja.

Tudi Globočnik miče s fantastnimi deli svojimi.

Proizvodi Germovi in Gwaizovi so starejše struje in so bili že prejšnje čase ocenjeni.

Henrijeta Šantel, Melita Rojic, Klemenčič in Hugo Viktor so nas tudi prepričali o svojem znanju. Žabotove slike pa za sedaj ne sodijo še na umetniške razstave.

Prezreti ne smemo kiparskih del Zajčevih, ki so v gibih jako spretno in lično izvršena. Tudi Marčelja kaže veliko nadarjenosti — izvrsten je zlasti v silhuetah — in prepričani smo, da se kmalu izpopolni.

Zvedeli smo, da je proti koncu razstavne dobe tudi kipar Berneker postavil nekaj svojih proizvodov na ogled. Žal nam je, da ne moremo tudi o njih poročati, ker jih nismo videli.

Na podstavi vsega, kar smo povedali, smemo po pravici trditi, da je bilo na razstavi videti v resnici odlična dela in da so se posamezni proizvodi odlikovali prav posebno po umetniški dovršenosti.

Ker razstavljeni predmeti niso edina snov našemu poročilu, nismo podrobneje pisali o posameznih proizvodih. Usojamo pa se omeniti nekaj reči, ki smo jih pogrešali na razstavi.

Najprej moramo poudariti, da razstava pravzaprav ni imela svojega narodnega značaja, nego da so bile zastopane na njej najrazličnejše smeri. Videli smo italijanske, novodobne in srednjeveške nemške, ruske, dunajske in druge vplive ter stike. Krivo je temu doslej samo in edino to nepobitno dejstvo, da se morajo naši umetniki v tujini ne le izobraževati, ampak potem, ko so se izobrazili za svoj visoki poklic, ga tudi med tujimi narodi izvrševati, ker jim na Slovenskem ni obstanka ali saj bore malo.

V koliko bo slikarska šola, ki sta jo letos ustanovila vrta umetnika Jakopič in Strnén, znala vcepiti bodočim mladim umetnikom narodni značaj v umetnosti, sedaj ne moremo še reči, vsekakor pa se lahko nadajamo, da se jima posreči obrniti stvar na bolje. Poleg tega smemo tudi upati, da bo omenjena šola podstava zaželjeni slovenski akademiji, ako bo novi zavod zadostil svoji visoki nalogi.

Na razstavi smo pogrešali tudi žanrskih, cerkvenoumetnostnih ter zlasti zgodovinskih del. V našem narodu je saj dovolj motivov za žanrske umotvore, težko bi tudi ne bilo najti snovi za nabožne podobe, ki bi pa morale biti vsaj v glavnih potezah tradicionalnega značaja. In potem zgodovinske slike! Kar je že spretno pero podalo o teh predmetih, to bi pač lahko govoreče naslikal tudi čopič, izklesalo tudi dleto!

Tudi akvareli in istovrstne tehnike, ki jih ni prezirati, so bili jako pičlo in ne prav dobro zastopani. Ta slikalni način bi bilo že zategadelj bolj gojiti, ker je, kakor znano, zelo prikladen zlasti za take podobe, ki jih je podajati v manjši obliki.

Številni obiskovalci, zlasti vnvanji, ki so prišli na razstavo, nam dovolj pričajo, da hoče narod svoje umetnike poznati in se izobraževati ž njih proizvodi. To dejstvo nam vzbuja misel, da je že čas, ustanoviti umetniški dom. Po našem mnenju bi bil ta dom tisti kraj, kjer bi se ljudstvo moglo bližati umetniku, kjer bi se učilo ga umeti. Vedno in vedno ogledovanje slik in kipov bi gotovo v ljudstvu rodilo potrebo, umetnine si dobiti tudi v svojo last.

Umetniški domi so dalje nekaj naši dobi primerne in potrebne: poživljajo, kažejo napredek in razvoj umetnosti. Umetniški domi so nekaka priprava za umetniške galerije.

Mestna občina ljubljanska je že kupila za bodočo umetniško galerijo sedem slik na tržaški razstavi (Ivana Groharja „Iz loškega kota“, Matije Jame „Mlin“, Mat. Strnéna „Krajino“, Henrijete Šantel „Portret“, Antona Gwaiza „Angeliko“, Šaše Šantla „Mlin na solinah“ in „Ex libris“). Umetniški dom bo torej ob razmerah, kakršne so pri nas — skoraj bi rekli — pogoj za umetniško galerijo. Ako nadalje pomislimo, da nam predločuje umetniška galerija nekaj dovršenega, umetniški dom pa živo utripanje življenja, je pač opravičeno vprašanje, ali ne bi kazalo in ne bi li bilo koristnejše, najprej zasnovati in ustanoviti umetniški dom in pozneje šele umetniško galerijo.

Čujemo tudi, da je c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk kupilo pet slik in eno skulpturo — v kak namen in komu, nismo še doznali.

A. H. O.

Maksima Gasparija najnovejša oljna slika, ki je razstavljena pri knjigotržcu L. Schwentnerju v Ljubljani, je nova priča o veliki nadarjenosti tega simpatičnega umetnika. Iz slike diha kaj živahen in svež kolorit, okolica sama miloba. Figuri — mlada dvojica — sta lepo vkomponirani, nista pa v pravem perspektivnem razmerju s pokrajino. Istotako je pogorje proti razdalji prekompaktno. Vsekakor pa vpliva splošni vtisk jako ubrano.

A. H. O.

Doprsni kip Trubarjev. Nadarjeni kipar slovenski g. S. Peruzzi je dovršil model za doprsni kip Primoža Trubarja v nadnaravni velikosti. Kip se razstavi, kadar bode ulit v malec, in tedaj izpregovorimo kaj več o tem novem domačem umotvoru.